

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V X Y Z

Nr

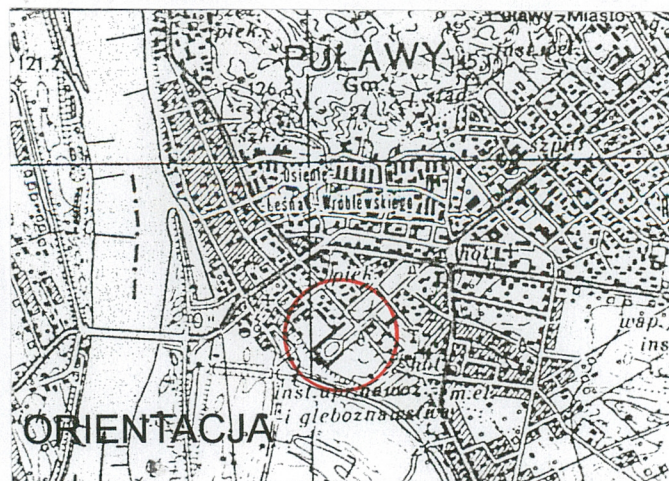
1. Obiekt

879/11 DAWNY PAŁAC CZARTORYSKICH w zespole pałacowo-parkowym

2. Czas powstania

od 1671.

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja



4. Adres

ul. Czartoryskich 8, 24-100 Puławy  
dz. nr 2416

nr hip. [redacted]

5. Przynależność administracyjna

województwo lubelskie

powiat puławski

gmina Puławy m.

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Nowa Aleksandria  
(w l. 1846 – 1916)

7. Przynależność administracyjna przed 11 1999

województwo lubelskie

gm. Puławy m.

8. Właściciel i jego adres

Skarb Państwa – wieczysty użytkownik na  
prawach właściciela - Instytut Uprawy  
Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach.  
24-100 Puławy, ul. Czartoryskich 8.

9. Użytkownik i jego adres

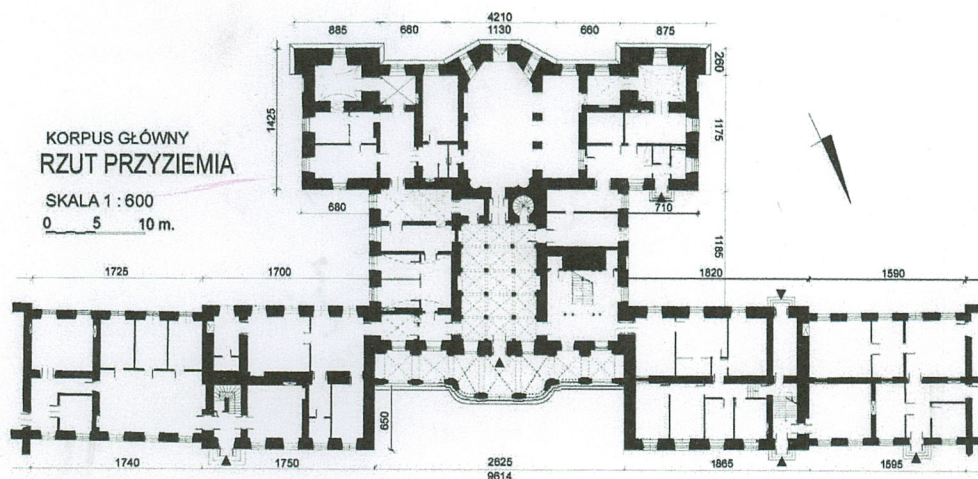
j.w. oraz  
Urząd Stanu Cywilnego U.M Puławy,  
24 –100 Puławy, ul. Czartoryskich 8

10. Rejestr zabytków

Nr. 150 data. 16.01.1967 i 21.01.1980

KORPUS GŁÓWNY  
RZUT PRZYZIEMIA

SKALA 1 : 600  
0 5 10 m.





## 12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

**Pałac** zbudowany wg proj. *Tylmana z Gameren* w l. 1671-78 jako willa dla Stanisława Herakliusza Lubomirskiego marszałka wielkiego koronnego i jego żony Zofii z Opalińskich, dziedziczki klucza konińskowolskiego wraz z wsią Puławy. Wzniesiony na wysokim, prawym brzegu Wisły, którego skarpe zajmował tarasowy ogród włoski (istniał już w 1677 r.) z półokrągłym basenem na osi u brzegu rzeki. Schemat przestrzenny przyziemia willi składał się z dwóch różnych członów; prostokątnego korpusu z sienią na osi pomiędzy dwoma dwutraktowymi partiami i dostawionego od strony Wisły masywnego quasi-bastionowego tarasu, posadowionego nieco niżej od właściwego korpusu, mieszczącego tylko ciemny skarbiec (?) i otaczający go korytarz. Stanowił on platformę dla wielobocznej sali i dwóch flankujących ją lecz odsuniętych pawilonów. *Piano nobile* było dostępne wprost z dziedzinka półkolistymi, paradnymi schodami, zaś węższa, trójosiowy belweder drugiego piętra - parą wewnętrznych klatek schodowych w tyle sieni. Zapewne w tym okresie wytyczono osiową aleję prowadzącą od pałacu do wsi Osiny. W 1687 klucz konińskowolski z Puławami przeszedł na własność jedynej córki Zofii i Stanisława Herakliusza Lubomirskich – Elżbiety Sieniawskiej. W 1706 r. willa spalona przez wojska szwedzkie. Obudowa i częściowa przebudowa pałacu prowadzona zrazu samodzielnie przez architekta Sieniawskiej *Franciszka Antoniego Meyera* od 1722 do 1729 r. pracującego później dla córki Sieniawskich Marii Zofii, od 1731 r. księżny Augustowej Czartoryskiej. W l. 1730-36 przebudowywany przez Meyera wg proj. *Jana Zygmunta Deybla*, a ukończony ok. 1740. Wprowadzono wówczas pomieszczenia mieszkalne pod tarasem, wybijając duże okna w skarpowej ścianie od strony Wisły i pokrywając lico skarpy kamiennymi boniami z piramidalnym, płaskim szlifem. c.d. wkł. 1.

## 13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacja, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

**Sytuacja:** Pałac usytuowany na krawędzi wysokiej skarpy, tworzącej prawy brzeg doliny Wisły oraz na łagodnej kulminacji wzniesienia – najwyższego punktu miasta, w skrajnej, południowo-zachodniej jego części. Założony na osi pn. wsch. – pd. zach. z fasadą skierowaną ku pn.- wsch., na zamknięciu długiej drogi dojazdowej, ciągnącej się w linii prostej przez kompleks leśny od miejscowości Osiny, przechodzącej w czterorzędową aleję lipową (ul. Partyzantów i Al. Królewska) na wysokości obecnej ul. Wojska Polskiego - pierwotnej granicy lasu i pól wsi Puławy - stanowiąc oś późniejszego założenia urbanistycznego Puław. Pałac z dwoma dziedzińcami, przedzielonymi parkanem, odgradzony od biegnącej poprzecznie ulicy Czartoryskich suchą fosą z mostkiem i parą kordegard na jej końcach. Od pd. wsch. do Mokradek rozciąga się teren parku, zajmującego również stok skarpy i brzeg starorzecza Wisły (ob. Łachy) i fragment terenu od strony zach. otoczony ogrodzeniem.

**Materiał i konstrukcja:** Najstarsze partie korpusu z kamienia wapiennego (opoki) i cegły na zaprawie wapiennej, nowsze z cegły pełnej, tynki piaskowo-wapienne i wapienno cementowe, piaskowiec - gzymsy, obramienia drzwi sieni głównej, kolumny sieni głównej, głowice i bazy pilastrów korpusu głównego, arkady portyku-tarasu, balustrada tarasu, figury na tarasie, stopnie portyku, konsole balkonów, parapety, okładzina boniowania na elewacji parteru od strony Wisły). Ścianki działowe w części murowane z cegły, w większości przepierzenia na drewnianym szkieletcie, obite płytą pilśniową, sklejką i płytami gipsowo-kartonowymi. Schody głównej klatki schodowej i dwóch klatek bocznych skrzydłach od pd. i zach. żeliwne, główne trójbiegowe powrotne, schody boczne trójbiegowe łamane, w pozostałych klatkach z odlewanych z betonu, profilowanych stopni na dźwigarach ze stalowych teowników, dwubiegowe ze spocznikami. Balustrady z żeliwnych ażurowych paneli. Schody kręte w korpusie murowane z kamiennymi stopnicami. W salach *Gotyckiej*, *Balowej* i na tarasie i parkiet spoinowy, taflowy w układzie diagonalnym, w pozostałych pomieszczeniach w jodełkę. Sklepienia pomieszczeniach parteru korpusu głównego – z wyjątkiem sali od strony Wisły; w sieni krzyżowe na kolumnach w układzie halowym, w pomieszczeniach bocznych od pd. wsch. kolebkowe i krzyżowe, w pomieszczeniach narożnych od strony Łachy – sferyczne i krzyżowe. Sala *Gotycka* (kaplica) z ostrołukowymi sklepieniami gwiazdzistymi na czterech filarach wiązkowych. Prześła tarasu na froncie sklepienie krzyżowo z gurtami, arkady tarasu o łukach koszowych. Piwnice pod starymi oficynami o sklepieniach kolebkowych i krzyżowych, pomieszczenia na parterze – krzyżowych i kolebkowych z lunetami. W ob. magazynie książek hali na piętrze w skrzydle pn. zach. kasetonowy strop, utworzony ze stalowych (?) szynowych dźwigarów, krzyżujących się nad żeliwnymi kolumnkami. Boki kasetonów obłożone drewnianymi, fasetowymi profilami. W pozostałych pomieszczeniach sufity z desek, trzcinowane, tynkowane, z pobiałą. Stolarka drewniana; drzwi zewnętrzne dębowe, lakierowane, ościeżnicowe, dwuskrzydłowe, płycinowe, wewnętrzne dwuskrzydłowe, płycinowe, malowane farbą olejną na białło, drzwi w *Sali Kamiennej* malowane, z dekoracyjną płyciną obwiedzioną połączoną bordiurą. Drzwi w *Sali Gotyckiej* dębowe, pełne, opierzone. Wewnętrzne *porte-fenêtres* sali dębowe, lakierowane. W ściankach działowych płytowe, malowane farbą. Okna zespolone z zespolonymi szybami o podziałach w typie okien polskich, techniką naklejanych szprosów, malowane na białło. Okna w korpusie i skrzydłach od pd. i pd. wsch. z dzielonymi oberluftami. Posadzka w sieni wielkiej, w *Sali Kamiennej*, pod tarasem z kwadratowych płyt marmurowych w układzie szachownicowym, diagonalnym. Na tarasie płytki granitowe. Więźba dachów drewniana, stolcowa, pokrycie dachu blachą miedzianą.

**Rzut:** Pałac na rzucie wydłużonej podkowy o symetrycznie rozłożonych ramionach i dwoma wydłużonymi, prostopadłymi skrzydłami nierównej długości – skrzydło pn. zach. dłuższe o dodatkowy człon oficyny. Korpus główny na rzucie zbliżonym do prostokąta, w zasadniczym układzie trójdzielny, trójtraktowy, z poszerzoną, siedmiodzielną



14 Kubatura

82 832 m<sup>3</sup>

15. Powierzchnia użytkowa

9718 m<sup>2</sup>

16. Przeznaczenie pierwotne

rezydencjonalne

17. Użytkowanie obecne

naukowe i administracyjne

## 18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

1945 lub 1946 r. – odbudowa spalonego skrzydła wsch.

1972 – częściowa adaptacja d. mieszkań pracowników w pn. oficynie na cele pracowni naukowych

1974 – całkowita adaptacja mieszkań na cele instytutu.

1980 - Wprowadzenie instalacji c.o z sieci miejskiej, modernizacja instalacji gazowej (gaz z sieci miejskiej), częściowa modernizacja sieci elektrycznej.

Prace konserwacyjne portyku z tarasem (kamieniarki) - czyszczenie, hydrofobizacja, odsolenie, klejenie i uzupełnianie ubytków. Konserwacja czterech grup putt (zakres j.w.) – przeniesienie z bram na balustradę tarasu pałacowego.

1985 r. – konserwacja pięciu skrzydeł drzwi do *Sali Kamiennej*.

1975 - 1989 r – remont pałacu: nowe pokrycie pałacu blachą miedzianą, wymiana rynien i rur spustowych, osuszenie fundamentów, założenie opasek z rynsztokami, remont elewacji – w tym konserwacja elementów kamieniarki. Renowacja sieni głównej (kamieniarki i sztukaterii), remont i konserwacja sali kamiennej – badania kolorystyki ścian i przywrócenie pierwotnej kolorystyki. Konserwacja dekoracji sztukatorskiej. Usunięcie pieców. W *Sali Gotyckiej* oczyszczenie cokołów filarów z farby olejnej, pomalowanie wnętrza sali zgodnie z pierwotną kolorystyką

1993 – wymiana drzwi zewnętrznych na kopie istniejących (z drewna dębowego), przebudowa sekretariatu (rozbiórka przepierzeń, rekonstrukcja faset) i remont gabinetów dyrektorskich na piętrze pn. skrzydła przy korpusie., modernizacja sanitariatów

1997 – uszczelnienie tarasu nad portykiem - nowa izolacja pozioma., naprawa dachu po huraganie.

2001 – naprawa dachu po huraganie na korpusie pałacu.

## 19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie, instalacje)

fundamenty – w większości dobre

ściany zewnętrzne – widoczne odspojenia wierzchniej warstwy cegieł i tynku w strefie cokołu skrzydeł w zach. rogu.

ściany wewnętrzne – ogólnie dobre, znaczne uszkodzenia głowic tokańskich

kolumn w *Sali Kolumnowej* (biblioteka)

sklepienia - dobre

stropy - dobre

więźba dachowa - dobra

pokrycie dachu - całe

instalacje - dobre

## 20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

- Należy zbadać przyczynę odpajania cokołów. W przypadku stwierdzenia zawilgoceń wykonać właściwe zabezpieczenia z izolacją włącznie.

- Rekonstrukcja i konserwacja uszkodzonych kolumn



21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Korespondencja Sieniawskiej, inwentarze pałacu XVIII w, Muz. Narod. w Krakowie, Arch. Czartoryskich

*Tabela użytkowników i powinności włościan w dobrach kluczy końskowolskiego i puławskiego 1832.* sygn. 550, Biblioteka H. Łopacińskiego w Lublinie

22. Bibliografia

**Bohdziewicz P.**, *Korespondencja artystyczna Elżbiety Sieniawskiej, 1700-1729*, Lublin 1961  
**Gajewski J.**, *Z Wiednia i Pragi (?), przez Łubnice do Puław. Działalność Jana Eliasza Hoffmana i jego warsztatu ...*, *Dzieje Lubelszczyzny*.  
**Jaroszewski T. St., Kowalczyk J.**, *Artyści w Puławach w XVIII (w świetle ksiąg metrykalnych parafii Włostowice)*, „Biuletyn Historii Sztuki”, XXI, 1959, nr 2  
**Jaroszewski T.**, *Chrystian Piotr Aigner 1756-1841*, Warszawa 1965  
**Mossakowski S.**, *Pałac Stanisława Herakliusza Lubomirskiego w Puławach*, „BHS”, t. 28, 1966, s. 3  
**Tenże**, *Tylman z Gamerem, architekt polskiego baroku*, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk 1973  
*Puławy. Teka konserwatorska*, z. 5, praca zb. pod red. St. Lorenza, Warszawa 1962, Warszawa 1962

23. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

J. Z. Deybel mł., *Rys. pomiarowe pałacu w Puławach (ok. 1760)*, nr. 23556-23580, zb. graf. Ermitażu, Petersburg  
Rzuty i rys. elewacji pałacu w Puławach 1706, nr kat. 369, Muz. Narod. w Sztokholmie  
Plany założenia z XVIII w., projekty lub szkice projektowe, Muz. Narod. w Krakowie, Zb. Czartoryskich :  
Proj. J. Góreckiego 1840, AGAD, Zb. kartograf. AGAD  
WAP w Lublinie, Plan Freyera (1839 r.)  
Zbiór znaczniejszych budowli województwa lubelskiego..., 1836.  
*Album de vues de l'Institut Alexandra....de Novo Alexandre, dessiné...par Mme Czernof, Litographie par Armand Cassagne* (wyd. Paris brw.) w pos. Bibl. H. Łopacińskiego w Lublinie i biblioteki IUNG w Puławach

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Roman Zwierzchowski XII 2003 r.  
plany, rysunki Roman Zwierzchowski XI 2003 r.  
zdjęcia fot.. Roman Zwierzchowski XI 2003 r.  
miejsce przechowywania negatywów WUOZ Lublin  
Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

wkładka nr 1 – 11



1. Miejscowość PUŁAWY	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina MIASTO PUŁAWY	PAŁAC w zespole pałacowo-parkowym	c.d. pkt 12, 13.
3. Województwo lubelskie		

c.d. pkt 12

Powiększono alkierze, tylne łącząc z korpusem. Sklepiono pomieszczenia parteru, w tym sień wielką, opierając jej sklepienia na ośmiu doryckich kolumnach. Nowym, zewnętrznym schodom o układzie zwierciadlanym nadano obszerniejszy prostokątny narys o zaokrąglonych kątach, ze środkowym, zryzalitowanym tarasem na trzech kosztowych arkadach. Pałac otrzymał nowy, barokowo-rokokowy wystrój architektoniczno-rzeźbiarski, z wnętrzami w stylu saskiego rokoka (autorami rzeźb, zgrupowanych przy paradnych schodach i na attyce belwederu byli *Elias Hoffmann* i *Sebastian Zeisel*), zaś wnętrza ozdobiły sztukaterie *Francesca Fuma* i *Pietra Comparettiego*. Dekorację salonu głównego (Sali Złotej), zaprojektowanej przez *Juste-Aurèle Meissoniera*, a zmodyfikowanej przez Deybla, zmontowano z elementów, po części importowanych z Francji (malowidła do supraport *J. F. Bouchera*). Po obu stronach dziedzińca głównego wzniesiono dwie bliźniacze, wolno stojące oficyny (kuchenną i gościnną), na jego środku duży basen z fontanną. Przed dziedzińcem przednim dwie kordegardy flankujące suchą fosę z mostkiem na osi. Oba dziedzińce przedzielono ozdobnym parkanem z paradną bramą. Ogród, znacznie powiększony od strony pd-wsch., przekształcono w guście francuskim (Deybel?), adaptując częściowo starsze założenie. Między 1760 a 1770 r. wzniesiono dwie dalsze oficyny na granicy dziedzińców, połączone istniejącym parkanem i bramą. Pod koniec lat siedemdziesiątych XVIII w. Puławy popadły w zaniedbanie. W 1782 r. odziedziczył je ks. Adam Kazimierz Czartoryski, dokąd na stałe sprowadził się wraz z dworem w 1784 r. W 1785 r. rozpoczęto remont pałacu (*Joachim Hempel*), a w l. 1788-91 r. podjęto rozbudowę wsch. alkierza w ramach planowanej przebudowy frontu pałacu (*Chrystian P. Aigner*), przydającej barokowym pilastrom piętra klasycystyczny fryz tryglifowy. Prace przy rozbudowie pn. alkierza przerwano z powodu działań wojennych w l. 1792-94. W trakcie zmian zlikwidowano też balkony w bocznych alkierzach od strony Łachy (kamienne konsole użyto do konstrukcji *Studni Pana*). W okresie Insurekcji Kościuszkowskiej zarówno pałac jak i ogród doznał znacznych zniszczeń. Remont i kontynuacja rozbudowy pałacu trwały do 1799 r. - wówczas ukończono ćwierćkolistą krytą łącznik-galerię między korpusem pałacu i pd. oficyną, mieszczącą neogotycką oranżerię z tokańskim portykiem, rozebrano (?) natomiast wsch. oficynę. Rozpoczęto natomiast dobudowę biblioteki do pn. ramienia, której nie ukończono. Po konfiskacie dóbr puławskich przez władze carskie (1832 r.) w budynkach pałacowych umieszczony został Aleksandryjski Instytut Wychowania Panien (Maryjski), dla którego potrzeb zaadaptowano budynki pałacowe, przebudowując całe założenie w l. 1840-43 wg proj. *Józefa Góreckiego*. Schody główne przeniesiono do pn. części frontowego traktu, podwyższając boczne partie korpusu o drugie piętro - zewnętrzne schody przekształcono w taras, powtarzając jednak formy środkowego przesła. Zapewne wówczas część rzeźb ze schodów umieszczono na słupach bram i przy schodach Świątyni Sybilli. Korpus połączono z oficynami piętrowymi skrzydłami, nadając całości rzut wydłużonej, prostokątnej podkowy o nierównych ramionach, zaś elewacjom skromny, niemal jednolity wystrój klasycystyczny, zmieniając również artykulację fasady głównej z par pilastrów doryckich na pojedyncze pilastry; jońskie na piętrze, korynckie na piętrze drugim, zdobiące jedynie środkowy pseudoryzalit. Joński porządek otrzymały też stare, aignerowskie ramiona, ozdobione ponadto ażurowymi attykami. Obniżono też i scalono dachy. W nowej, zachodniej części skrzydeł Górecki zaprojektował salę z okrągłą kolumnadą, nad nią wielką salę balową w stylu późnego klasycyzmu. Ok. 1844 Salę Złotą przebudowano na neogotycką kaplicę katolicką (proj. *Jerzy Völck*). W 1858 r. korpus uległ spaleni - jego przebudowa trwała w l. 1858-59 wg proj. *Juliana Ankiewicza*. Likwidacji uległ taras widokowy od strony Wisły przez przesunięcie ścian zewnętrznych do krawędzi dawnego tarasu, z jednoczesnym usunięciem drugiego piętra nad powiększoną kaplicą (*Sala Gotycka*). Spaloną kłatkę schodową zastąpiły żeliwne schody, wykonane w Rządowej Fabryce Machin na Solcu (1859). W trakcie remontu Sali Kamiennej dokonano rekompozycji dekoracji fasety, uszkodzonej przez wodę. Przebudowano też salę rysunków na piętrze skrzydła zach. wprowadzając konstrukcję nośną z żelaznych prefabrykatów. Być może zmianie uległ również architektoniczny wystrój Sali Balowej. W l. 1861 pałac przeznaczono na siedzibę państwowej uczelni wyższej - Instytutu Politechnicznego i Rolniczo-Leśnego, po 1863 przemianowanego na Instytut Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa, który, jako placówka szkolno - badawcza dotrwał do czasów światowej. Ok. 1900 r. wymieniono konstrukcję schodów w skrzydłach pałacu

Wkładkę założył:

Roman Zwierzchowski, XII 2003 r.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ w Lublinie



(oprócz dwóch) na stalowo-betonową (*arch. Albrycht*). W czasie działań wojennych pałac został nieznacznie zniszczony. W l. 1917 - 1939 mieścił się w nim Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego, który kontynuował również działalność w czasie II wojny pod zarządem niemieckim. W 1944 r. pd. skrzydło pałacu uległo częściowemu spaleni. Po krótkim remoncie instytut podjął pracę, od 1950 przyjmując nazwę Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa. W latach 1975 - 1989 pałac poddano remontowi i konserwacji w tym: Sali Gotyckiej, Sali Kamiennej, sieni głównej, portyku z tarasem, przywracając mu częściowo dawną postać poprzez przeniesienie rzeźb z filarów bram na słupki balustrady tarasu. Konserwacji poddano kamienny detal elewacji pałacu, zmieniono pokrycie dachów i obróbki blacharskie.

c. d. p. 13.

partią trzeciego traktu z trzema ryzalitami - środkowy ryzalit trójboczny, skrajne ryzalidy w układzie alkierzowym. Część środkowa dwutraktowa z wewnętrznym wąskim półtraktem. Sień w układzie halowym, trójnawowym, na ośmiu kolumnach z półkolumnami przyściennymi. W półtrakcie na osi głównej sklepione przejście do sali w tylnym ryzalicie, od pd. mały korytarzyk z wejściem do bocznego pomieszczenia, od zach. okrągła klatka schodowa z krętymi schodami na piętro. Przy zach. rogu wejście do kwadratowego pomieszczenia w środkowym trakcie, przedzielonego ścianką. Dwa przeciwległe wejścia przy ścianie fasadowej; przy pn. rogu do głównej klatki schodowej, przy wsch. do korytarza z wejściem na wprost do pomieszczeń w skrzydle wsch. - drugie, boczne wejście do pomieszczenia z sanitariatami, połączonym z dwoma mniejszymi w trakcie środkowym. Sala w tylnym trakcie o rzucie wydłużonego ośmioboku, jednym bokiem otwartym trzema arkadami połączona z podłużną salą z dwoma bocznymi wejściami po schodkach; od zach. do kwadratowego, pomieszczenia z przejściem do narożnego pokoju w ryzalicie od pn. sąsiedniego pomieszczenia podzielonego na dwa mniejsze, ciemny pokój w wewnętrznym rogu i mały przedsionek z dwoma składzikami z wyjściem w ścianie pn. wsch. Korpus poprzedzony arkadowym, siedmioprzęsłowym portykiem o trzech stopniach, z tarasem na piętrze. Piętro korpusu z prostokątną *Salą Kamienną* na osi, z wyjściem na taras od frontu, dwoma przeciwległymi wejściami przy ścianie frontowej: do wielkiej klatki schodowej i do łamanego, ciemnego korytarza, prowadzącego do dwóch bocznych pomieszczeń w obu połączonych traktach pd. wsch. części korpusu. Dwa analogiczne wejścia boczne w tyle sali; przy zach. rogu do pokoju, zajmującego cały trakt środkowy, od pd. do sanitariatu, wydzielonego w wewnętrznej części środkowego traktu. Część zewnętrzną zajmuje pokój z wejściem korytarza w trakcie tylnym. W przestrzeni między salami kwadratowy schowek od pd., okrągła klatka schodowa od zach. środkiem sklepione przejście-przedsionek Sali Gotyckiej. Trójnawowa, trójprzęsłowa sala z nawą środkową na rzucie wydłużonego ośmioboku, dwie prostokątne nawy boczne, węższe i krótsze połączone ze środkową filarówymi arkadami. Dwa wejścia z pn. zach. ścianie nawy; od pn. do sali w pn. narożu alkierzowego ryzalitu z przejściem do narożnego pokoju w ryzalicie zach. Między nim a salą mniejszy pokój przejściowy. Po stronie przeciwnej lustrzany układ pomieszczeń z wydzielonym w sali korytarzem dwoma pokojami z wejściami z korytarza. Od pn. wsch. z korytarza wejście do wydzielonego w trakcie środkowym pokoju i dwóch sanitariatów. Drugie piętro korpusu obejmuje pomieszczenia w trakcie frontowym i środkowym z wielką salą na osi o głębokości dwóch traktów, nieco węższą salą od pd. wsch., podzieloną ściankami na dwa skrajne pokoje z wąskim pomieszczeniem o jednym oknie między nimi, z wejściem z tylnego pokoju. W wewnętrznej części pomieszczenia wydzielone ścianką na strych.

Oba ramiona przy korpusie silnie przesunięte ku przodowi, dwutraktowe, z wyodrębnioną nowszą częścią o nieco mniejszej głębokości traktów, zaznaczoną obustronnym uskokiem zewnętrznych ścian. Starsza część ramienia pn. z wejściami z zewnątrz na ostatniej osi; z dziedzińca do klatki schodowej i z tylnego podwórza do korytarza na jej przedłużeniu w trakcie tylnym. Z klatki dwa wejścia; od pn. zach. do pokoju w przednim trakcie nowszej części i od pd. wsch. do pozostałej części przedniego traktu z wydzielonym ciemnym korytarzykiem i czterema pokojami - dwa pokoje amfiladzie. Z korytarza przejście do drugiego traktu z wydzielonym ciemnym korytarzykiem w wejściami do dwóch pokoi, trzeci w amfiladzie, połączony wejściem w pd. rogu z główną klatką w korpusie. Nowsza część ramienia z wejściem z dziedzińca na przedostatniej osi do pomieszczenia w przednim trakcie z wydzielonym łamanym korytarzem i dwóch pokojów, w trakcie tylnym trzy pomieszczenia połączone amfiladowo z przejściem do pokoju w pn. zach. skrzydle. Z korytarza drzwi od pn. wsch. do drugiego pomieszczenia pn. zach. skrzydła. Na piętrze w trakcie frontowym starszej części ramienia trzy wydzielone pomieszczenia; dwa skrajne z wejściami z dużej sali w trakcie tylnym, pokój środkowy połączony z narożnym gabinetem we wsch. narożu. Sala przedzielona arkadowo ukształtowaną ścianką na dwóch słupach na dwie nierówne części. W pd. rogu sali przejście do głównej klatki schodowej w korpusie, od pn. zach. na korytarz i klatkę schodową w przednim trakcie. W zewnętrznej części korytarza sanitariatu, od pn. zach. wejście do dużej sali w tylnym trakcie nowszej części ramienia. Z klatki wejście do pomieszczenia we frontowym trakcie nowszej części, podzielonego na przejściowe trzy pokoje, z osobnymi wejściami w sali w trakcie tylnym. Z sali wejście od pn. zach. do Sali Balowej w skrajnej części pn. zach. skrzydła. Ramię pd. wsch. z jedną klatką schodową w trakcie przednim, z wejściem na ostatniej osi starszej części. Z klatki dwa przeciwległe wejścia; od pn. zach. do pokoju w starszej części ramienia, od pd. wsch. do pomieszczeń w części nowszej. Pozostałe pomieszczenia starszej części ramienia dostępne z narożnego korytarzyka w korpusie poprzez duże prostokątne pomieszczenie w tylnym trakcie starszej części ramienia, podzielone na dwa kwadratowe pokoje z amfiladowym przejściem do trzeciego w końcu traktu. Z narożnego pomieszczenia w trakcie przednim wtórnie wydzielone dwa mniejsze; narożny pokój i mały



1. Miejscowość PUŁAWY	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina MIASTO PUŁAWY	PAŁAC w zespole pałacowo-parkowym	c.d. pkt 13.
3. Województwo lubelskie		
c.d. pkt 13		

pokoik poprzedzony ciemnym przedsionkiem z osobnymi wejściami z pierwszego pokoju w tylnym traktie. Dostępna z klatki schodowej salka w części nowszej wydzielona od strony frontowej z kwadratowego pomieszczenia o głębokości dwóch traktów. Z niej wejścia do trzech jednakowych pokoików w tylnej połowie pomieszczenia. Od pd. wsch. przejście do korytarzyka, z wejściem do pokoju w trakcie tylnym i do niewielkiego pomieszczenia w załamaniu korytarza. Przy wsch. rogu korytarza wejście do pomieszczeń skrzydła pd. wsch. Na piętrze w części starszej w trakcie frontowym trzy wydzielone pomieszczenia; dwa mniejsze rozdzielone większym kwadratowym połączone w amfiladę z wejściem z klatki; dwa z wejściami do ciemnego korytarzyka wydzielonego w wewnętrznej części tylnego traktu, trzeci pokój bezpośrednio połączony z narożnym pokojem tylnego traktu, z którego przejście do korpusu. W tylnym traktie dwa pokoje z wejściami z korytarzyka. W części nowszej duża, kwadratowa sala wypełniająca dwa trakty z czterema wejściami; z klatki schodowej, przy zach. rogu do pomieszczenia w tylnym traktie starszej części, przeciwległe do dwóch pokoi w obu traktach z przejściami do skrzydła pd. wsch. Skrzydło pn. zach. o czterech zróżnicowanych członach; skrajnego na rzucie wydłużonego prostokąta, w układzie dwutraktowym, środkowego – starej oficyny kuchennej, w układzie krzyżowo-korytarzowym, wysuniętego względem pierwszego ku dziedzińcowi w formie szerokiego ryzalitu i prostokątnego członu drugiej oficyny o czterech jednotraktowych skrzydłach z niewielkim wewnętrznym dziedzińcem, połączonego półotraktowym łącznikiem z korytarzem od strony frontowej z członem środkowym. Z wyjątkiem pierwszego członu, tylne ściany pozostałych w linii. Skrzydło częściowo podpiwniczone, z piwnicami w pn. połowie członu pierwszego, piwnicami pod członem drugim i suterrenami pod zewnętrzną częścią łącznika oraz całkowicie podpiwniczonym członem ostatnim – pomieszczenia pod skrzydłem pn. zach. o charakterze suterenu. Piwnice skrzydła przeciwległego pod końcowym fragmentem pierwszego członu i pod środkową częścią członu drugiego (d. oficyny gościnnej).

W pierwszym członie pn. zach. skrzydła w trakcie tylnym rząd czterech komór z korytarzem od wewnątrz z wejściami z korytarza, łączącego się z komorą w trakcie przednim i długim korytarzem na osi podłużnej członu oficyny, z wejściami do pomieszczeń piwnicznych po obu jego stronach i klatki schodowej od strony tylnej w środkowej części oficyny. Dwie komory z wejściami z zewnątrz. W końcowym fragmencie oficyny dwie komory przechodnie w szerokości oficyny; tylna z wejściem do klatki schodowej w łączniku. Z klatki wyjście na zewnątrz oraz wejście do trzech przechodnich komór pod traktem łącznika. Dwie ostatnie z wyjściami zewnętrznymi. Tylne skrzydło ostatniego członu o siedmiu komorach przechodnich różnej wielkości z trzema wyjściami na zewnątrz; pierwsze wejście na trzeciej osi od pn. do klatki schodowej. W trzech pozostałych skrzydłach układ małych komór o zróżnicowanej wielkości, zgrupowanych w dwóch wąskich traktach, z wewnętrznym przechodzącym odcinkami w rodzaj łamanego korytarza-obejścia. W części parterowej pierwszego członu pn. zach. skrzydła cztery połączone pokoje w narożnej, zach. partii, z przejściem do kwadratowej sali w obu traktach, o dwunastu rozstawionych kolumnach w centrum. Z sali wejście do pokoju w trakcie frontowym, drugie do obszernej klatki schodowej z trójbiegowymi schodami. Z klatki wejście do przejazdowej sieni. Z sieni wejście do przedsionka w trakcie tylnym, skąd wejście do rzędu pokoi w amfiladzie z wydzielonym z nich ciągiem dwóch korytarzy od wewnątrz, z wejściami do pomieszczeń w obu traktach. Ostatni pokój w trakcie frontowym z przejściem do sklepionego korytarza na osi podłużnej oficyny z dwoma rzędami sklepionych pomieszczeń po obu stronach. Na osi poprzecznej od frontu krótki korytarzyk z wyjściem na dziedziniec, od tyłu odcięta ścianką część korytarza z bocznym wejściem do klatki schodowej. Z klatki drzwi na korytarz główny, przechodzący wprost w korytarz na froncie łącznika z klatką schodową i trzema pomieszczeniami w pełnym tylnym traktie. Na skrajnych osiach we frontowej ścianie korytarza wejścia z dziedzińca i przejście do pomieszczeń ostatniego członu. Pomieszczenia pierwotnie w układzie amfiladowym z częściowo wydzielonymi korytarzami od strony wewnętrznego dziedzińca. W skrzydle frontowym na osi wejście z dziedzińca głównego do klatki schodowej oraz wyjście na dziedziniec wewnętrzny, druga klatka w tylnym skrzydle z wejściem przy pn. rogu dziedzińca wewnętrznego. Górne piętro pierwszego członu z wielką Salą Balową w skrajnej, zach. jego części, zajmującą oba trakty, i nieco mniejszą halą o sześciu żeliwnych kolumnach (magazyn książek - d. pracownia rysunku).

Wkładkę założył:

*Roman Zwierzchowski, XII 2003 r.*

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: *WUOZ w Lublinie*



w części pn., rozdzielone klatką schodową w tylnym traktcie i pokoikiem od frontu. Z hali dwa wejścia od pn. wsch. do pomieszczeń w środkowej oficynie; skrajnego pokoju w tylnym traktcie i korytarza, przegrodzonego wbudowanym sanitariatem. Z korytarza wejścia do bocznych pokoi, z przejściami do pomieszczeń sąsiednich, na korytarz i klatkę schodową w środkowej części tylnego traktu. Przy schodach kwadratowy pokój, przedzielony na dwa mniejsze z przejściem do sąsiedniego. Podobny układ pokoi w traktcie przednim. Za nimi dwa rzędy czterech przechodnich pokoi, środkowy fragment tej części korytarza z wbudowanymi sanitariatami. Pomieszczenia łącznika w układzie analogicznym do parteru. Końcowa oficyna z wbudowanym ciągiem korytarzowym wokół wewnętrznego dziedzińca, z którego wejścia do dwudziestu dwóch wąskich pokoi w wydzielonym, zewnętrznym traktcie. Dwie klatki schodowe w pionach klatek parteru, przy tylnej klatce dwa zespoły sanitariatów. Zasadniczy układ skrzydła pd. wsch. analogiczny, bez ostatniego członu z wewnętrznym dziedzińcem, kończący się odpowiednikiem łącznika. Częściowe podpiwniczenie części wsch. pierwszego członu z dwiema komorami i wewnętrznym korytarzykiem ze schodami pomiędzy nimi, z trzecią komorą od strony dziedzińca. Piwnice pod środkową partią starszej oficyny z krzyżowym korytarzem w części centralnej, z czterema komorami w rogach; zachodnia z prostymi schodami na górę. Od pn. wsch. dwie większe komory z wejściami z małego przedsionka na końcu korytarza. Pierwszy człon w podstawowym układzie dwutaktowym z wielkim kwadratowym pomieszczeniem w skrajnej pd. partii, z wydzielonym wtórnie dużym narożnym pokojem, mniejszym od strony parku i korytarzem od strony wsch. ramienia pałacu. Główna część członu trójdzielna, z płytszym traktem frontowym, oba trakty podzielone na mniejsze pomieszczenia - w tylnym wydzielony od wewnątrz korytarz. W końcowej części członu układ ze środkowym korytarzem, zakończonym schodami do piwnicy. W narożniku wsch. pomieszczenie klatki z trójbiegowymi schodami żeliwnymi, z wyjściem na zewnątrz, w pomieszczeniu od strony dziedzińca wydzielone sanitariaty i korytarz z wyjściem na dziedziniec, poprzedzonym małym, dostawionym przedsionkiem. Trzecie wejście na drugiej osi od ramienia. Oficyna w układzie korytarzowo-krzyżowym w układzie T, z wejściem z dziedzińca krótszym, sklepionym korytarzem-sionką na osi środkowej. W pomieszczeniu przy korytarzu wydzielone przepierzenie ze schodami z piwnicy. Sklepione pomieszczenia z obu stron głównego korytarza, z sanitariatami w pomieszczeniu w tylnym traktcie. Klatka schodowa w pierwszym pomieszczeniu ostatniego członu z wejściem na wprost drzwi z dziedzińca w ścianie korytarza. Dwa dalsze pokoje z wejściami z frontowego korytarza. W części skrajnej wzdłuż ściany szczytowej, na trzy niewielkie pomieszczenia w amfiladzie z wejściami z korytarza i większego pokoju od strony wsch. Piętro z podobnym rozkładem pomieszczeń; w skrajnej pd. części kwadratowa sala, w końcu korytarza części wsch. pierwszego członu sanitariaty, druga ich część w wydzielonej partii pomieszczenia nad korytarzem przy wejściu. Na piętrze oficyny duże kwadratowe pomieszczenie obejmujące strefę nad sionką. W zakończeniu węższej przybudówki od strony wsch. sanitariaty.

**Bryła:** Pałac piętrowy, z dwupiętrową frontową partią korpusu głównego, nakrytą spłaszczonym dachem czterospadowym. Partia korpusu od strony tylnej z płaskim dachem trójpołaciowym opartym o tylną ścianę drugiego piętra, przedzielonym na osi w partii środkowego, trójbocznego ryzalitu płaskim dachem o pięciu połaciach z prostopadłą kaleniczką, skrytego za niską pełną attyką. Dachy nad tylnymi ryzalitami alkierzy od strony pd. i zach. trójboczne, przechodzące w pulpitowe, oparte o boki korpusu. Dachy obu ramion przy korpusie trójpołaciowe, przechodzące w dwuspadowe. Dachy nad skrzydłami bocznymi dwuspadowe z murowanymi szczytami. Gabaryty ramion i pierwszych członów skrzydeł wyrównane, pozostałe części obu skrzydeł z obniżoną, wyrównaną linią ścian. Dachy na pozostałych częściach skrzydeł dwuspadowe, zakończone półszczytami w partiach uskoku ścian; na parze pierwszych oficyn nieco wyższe, łącznik i druga oficyna z niższymi dachami o wyrównanych kalenicach.

**Elewacje:** Frontowa część z korpusu trójkondygnacyjna, siedmioosiowa, podzieloną belkowaniem z pasem cokołu między górnymi kondygnacjami, z częścią parterową przysłoniętą na całej szerokości arkadowym portykiem z tarasem na wys. piętra. Ściana parteru z podziałem lizenami przechodzącymi w gurty sklepienia portyku i przeciwległe lizeny na filarach arkad. Okna na osiach. Na osi środkowej wejście w obramieniu z uszakami. Środkowa partia fasady w formie pseudoryzalitu z podziałem czterema pojedynczymi pilastrami na piedestałach; na piętrze jońskimi, na drugim piętrze korynckimi. Belkowanie piętra doryckie z gładkim fryzem, zwieńczenie drugiego piętra belkowaniem z jednopłatwiowym architrawem, gładkim fryzem i korynckim gzymsem bez ząbkowania. W strefie ryzalitu attyka; pełna nad środkowym przęsłem, po bokach tralkowa ze słupkami. Górne okna na osiach w profilowanych obramieniach; na piętrze z prostymi gzymсами parapetowymi, zwieńczone frontonikami z parą konsolek - w pseudoryzalicie *porte-fenêtres*, na drugim - stojące na ciągłym gzymsie cokołowym, z gzymsem nadokiennym na konsolkach. Arkady portyku o łukach koszowych - archiwolty bez impostów. Filary ze zdwojonymi, boniowanymi pseudopilastrami. Na zwornikach dekoracja z i rzeźbionymi twarzami, w przyłuczach relief z motywem *rocaille*. Trzy środkowe arkady tworzą ryzalit o zaokrąglonych narożach; para arkad bocznych na krzywiznach narożach. Balustrada tarasu z czterograniastymi tralkami, na osiach filarów cokoliki z dekoracją płycinową o wklęsłych narożach. Skrajne cokoły ryzalitu załamane. Cztery cokoły ryzalitu z parami rzeźbionych putt. Frontowe elewacje ramion dziesięcioosiowe, z wewnętrzną, pięcioosiową partią, wyodrębnioną słabym ryzalitem i opilastrowaniem piętra. Parter na ciągłym pasie cokołu, boniowany, zakończony wąskim, profilowanym gzymsem kordonowym. Okna parteru niższe, z prostą płytą parapetową, w profilowanych obramieniach z uszakami. Na piętrze ryzalit ujęty poszerzonymi pilastrami narożnymi na piedestałach, z głowicami doryckimi z motywem jajownika na echinusie i jońskimi pilastrami między oknami. Obramienia okien powtarzają formy otworów pseudoryzalitu korpusu. Attyka ażurowa z tralkami, podzielona słupkami w formie cokolików na osiach pilastrów. Pozostałe



1. Miejscowość PUŁAWY	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina MIASTO PUŁAWY	PAŁAC w zespole pałacowo-parkowym	c.d. pkt 13.
3. Województwo lubelskie		

partie ramion i pierwszego członu skrzydeł z otworami na rytmicznie rozmieszczonych osiach. Strefa parteru o analogicznym wystroju, na piętrze ściany gładkie, okna w obramieniach analogicznych do drugiego piętra korpusu. Elewacje boczne korpusu w układzie analogicznym, z boniowanym parterem i rytmicznie rozmieszczonymi otworami na osiach; czterech na parterze i piętrze, pięciu na piętrze drugim. Pater boniowany, okna pierwszego piętra z gzymsami nadokiennymi bez frontoników – na elewacji pn. zach. dwie blendy od strony ramienia w miejscu okien. Drugie piętro oddzielone architravem z tenią – bez pasa fryzu i gzymsu, okna drugiego piętra podkreślone ciągłym gzymsie podokiennym. Drugie piętro korpusu zwieńczone belkowaniem obiegającym wszystkie cztery elewacje. Boczne elewacje alkierzy o jednym piętrze, trójosiowe, z boniowanym parterem, piętro w porządku doryckim, artykułowane parami pilastrów stojących na wspólnych piedestałach. Gzyms kordonowy nad parterem kamienny, . Tryglify na osiach pilastrów, z okrągłą tarczką pomiędzy nimi. Górna krawędź pola nad oknami o wklęsłych narożach, dotykających do plastrów. Okna w profilowanych obramieniach zwieńczonych trójkątnym frontonem. Na skrajnej osi obu alkierzy przy zach. i pd. narożniku w parterze blenda drzwiowa w obramieniu. Zewnętrzne narożniki w formie nachylonej skarpy, z kamiennymi boniami z kopertowym szlifem. Elewacja tylna korpusu dziewięcioosiowa; boczne ryzality jednoosiowe, ryzalit środkowy o trzech osiach. Ściana parteru w formie skarpy, na ryzalitach bocznych z kamiennym boniowaniem kopertowym, w części środkowej z kamiennymi pasowymi boniami. Piętro z artykulacją pilastrami w porządku doryckim; parami pilastrów na ryzalitach bocznych i prostych odcinkach ścian, oraz pojedynczymi, łamanymi na załamaniach ścian trójbocznego, środkowego ryzalitu z wielkimi oknami, o pełnym łuku zdobnym w archiwoltę – środkowy łuk z kluczem – i płaskimi impostami. Okna partii bocznych i drzwi balkonowe w bocznych ryzalitach w obramieniach z trójkątnym frontonikiem. Balkony wsparte na dwóch parach kamiennych konsol, balustrady ażurowe, o prętach zdobionych gałkami, z motywem odwróconych lilijek pomiędzy nimi. Okna parteru w obramieniach z uszakami. Na osi środkowej *porte-fenêtre* zamknięte łukiem odcinkowym. Elewacje tylne ramion dziewięcioosiowe, z czterema osiami w partii płytkiego ryzalitu od strony korpusu, z wejściem na czwartej osi. Od zach. i pd. zakończone trójosiowym ryzalitem szczytowej ściany prostopadłego członu skrzydeł, zwieńczonego trójkątnym frontonem. Parter boniowany z cokołem, piętro gładkie z oknami na osiach, zgodnych z układem i formami dekoracji na elewacji frontowej. Elewacje pierwszych członów skrzydeł od dziedzińca jedenastoosiowe, powtarzające kompozycję elewacji skrajnych partii ramion. Na środkowej osi członu zach. otwór bramny z profilowanym gzymsem w nadprożu. W przeciwnym skrzydle otwór drzwiowy na drugiej osi, na przedostatniej mała przybudówka przedsionka o boniowanych ścianach, z wejściem na osi i wąskimi oknami po bokach. Elewacje frontowe pierwszych oficyn jedenastoosiowe, z trójosiowym płytkim ryzalitem środkowym, o nieco większym rozstawie otworów. W zwieńczeniu ryzalitu płaski mur attykowy o lekko opadających krawędziach górnych. Parter sięgający wysokości sąsiednich członów z przechodzącym gzymsem kordonowym. Górna kondygnacja obniżona, z oknami nieco niższymi od okien dolnych. Na osi środkowej otwór drzwiowy, w obramieniu, o wspólnym profilu z opaską okien. Ściany boczne o jednej osi z oknami i blendami, powtarzającymi formy otworów fasadowych. Parter o regularnych boniach, powtórzonych w pozostałych partiach pałacu, piętro boniowane przemiennie szerszymi i węższymi warstwami boni. Elewacja łącznika od pn. i analogicznego, wsch. zakończenia przeciwnego skrzydła czteroosiowa, o identycznej kompozycji. W elewacji pn. dwa otwory drzwiowe na skrajnych osiach, w elewacji pd. jeden na pierwszej osi od oficyny. Podobnie ukształtowane trzy widoczne elewacje drugiej oficyny. Elewacja frontowa dziewięcioosiowa z otworem drzwiowym na osi środkowej, elewacja boczna od pd. zach. pięcioosiowa, elewacja od dziedzińca przedniego siedmioosiowa, z częścią otworów parteru zasłoniętych dobudówką niskiej oficyny przy pn. narożniku. Elewacje zewnętrzne pierwszego segmentu obu skrzydeł piętnastoosiowe z pięcioosiowym pseudoryzalitem na środku, powtarzającym architekturę ryzalitów ramion przy korpusie, partie boczne – pozostałych elewacji ramion. W zwieńczeniu ryzalitu trójdzielna attyka z dwoma flankującymi prostokątnymi murkami i nieco cofniętą środkową

Wkładkę założył:

Roman Zwierzchowski, XII 2003 r.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ w Lublinie



częścią o opadających na zewnątrz górnych krawędziach. W skrzydle pd. na osi środkowej przed oknem żeliwny balkon z bliźniaczymi balustradami z tylnej elewacji i otwór drzwiowy na przedostatniej osi. Od strony pn. parter ryzalitu z artykulacją w porządku tokańskim z pilastrami wewnątrz i dwoma skrajnymi portykami na dwóch wtopionych kolumnach, stojących na ośmiobocznych piedestałach, z takimiż bazami, podtrzymujących lekko wysunięte belkowanie z trójkątnymi frontonami na tle pasa cokołu piętra. W interkolumnium pn. portyku otwór bramny z obniżonym, własnym nadprożem z fragmentem profilowanej opaski. W partiach bocznych w strefie cokołu parteru na osiach okien od zach. płaskie blendy, od pn. niskie okienka piwnic.

Elewacje zewnętrzne pierwszych oficyn, wyodrębnionych niewielkim uskokiem, jedenastoosiowe, z płytkim trójosiowym ryzalitem na środku. Układ okien i opracowanie elewacji powtarza architekturę elewacji frontowych. Od strony pn. zach. w części sutereny (niskiego parteru) boniowanie o grubszym rysunku. Na osiach okien części zach. trzy płaskie okienka piwniczne, w ryzalicie okienko i dwa otwory drzwiowe, w części pn. okno na skrajnej osi. Analogicznie ukształtowane elewacje łącznika i drugiej oficyny, tworzących tu jednolitą piętnastoosiową elewację, z dodatkową kondygnacją niskiego parteru, z zachowaniem wyższych poziomów pierwszej oficyny.

Elewacja pd wsch. końcowego członu skrzydła pd. siedmioosiowa, o zgęszczonym rytmie. Tło ścian na obu kondygnacjach gładkie, z artykulacją w formie ślepych arkad z prostokątnymi oknami na osiach wnek. Filarki arkad boniowane, łuki z rysunkiem klinców. Elewacja szczytowa trójosiowa z analogiczną dekoracją, z wąskimi oknami na osi środkowej arkady zakończona frontonem.

**Wnętrze:** Sień wielka w formie hali o piętnastu kwadratowych przęsłach ze sklepieniem krzyżowym na gurtach, wspartym bezpośrednio na ośmiu kamiennych kolumnach tokańskich, stojących na płaskich piedestałach. Ściany rozcłonkowane półkolumnami, w nieparzystych arkadach dłuższych boków prostokątne wnęki - w skrajnych otwory drzwiowe. W środkowej arkadzie ściany tylnej przeszklone górną dużą drzwiami, po bokach para mniejszych, z okulusami w ognisku ścianki tarczowej. Dolne partie gurtów ozdobione *rocaille* m. Posadzka kamienna szachownicowa z szarych i brązowych płyt kamiennych. Ściany malowane na kolor piaskowy, sklepienie na biało.

Wielka klatka schodowa wypełnia całą przestrzeń pn. działu w przednim traktcie korpusu pałacu. Żeliwne schody w symetrycznym układzie trójbiegowych schodów zwrotnych, z podestami półpiętra i na obu piętrach na szerokość klatki, wspartych na dwóch parach cienkich kolumniek rozstawionych na szerokość środkowego biegu schodów. Kolumniki z cylindrycznymi, zdobionymi piedestałami, gładkimi trzonami w części dolnej i z kanelowaniem w górnej, z korynckimi głowicami o odwrotnym kierunku wolut. Na ich przedłużeniu wydłużone, klockowe nasadniki z czterema ażurowymi konsolkami w formie wici roślinnej. Ich uzupełnieniem są analogiczne wsporniki przyścienne o trzech konsolkach. Płyty podestów oparte na ruszcie z profilowanych podciągów, wzmocnionych mniejszymi żeberkami, tworzącymi trzy płaskie przęsła z wewnętrznymi podziałami i rozetkową dekoracją. Biegi zmontowane ze stopni w kształcie odwróconych kątowników, połączonych po bokach płytą policzkową, z ozdobnymi plakietskami, opartą o płyty skrajne belki podestów. Stopnice drewniane. Pierwszy, najkrótszy bieg, wyprowadzony ze środka klatki na niski, podmurowany ścianką podest półpiętra w tyle pomieszczenia, poprzedzony odsuniętymi parami kolumniek, stojących na podłodze. Między kolumnikami odcinki ażurowej balustrady. Balustrada schodów o identycznym rysunku, z ozdobnymi słupkami, mocowanymi w zawiniętych zakończeniach dwóch pierwszych stopni, wystających poza boczne linie biegu, wzmacniana w połowie biegów wspornikami o formie odwróconej konsoli. Podobne słupki na górnym półpiętrze i ostatnim podeście, na przedłużeniu kolumniek. Ściany bez podziałów pionowych, z pasem architrawy na poziomie ostatniego podestu oraz fryzem i gzymsem obiegającym strefę w pobliżu sufitu. Na osi ostatniego biegu drzwi w profilowanym obramieniu z nadprożem w formie fryzu z gzymsem doryckim. Ściany malowane na kolor jasno beżowy, drugie piętro i sufit - n jasno szary, detal biały. Elementy metalowe schodów malowane farbą beżową. Posadzka klepkowa w układzie szachownicowym.

Sala Kamienna (Muzyczna) z artykulacją pilastrów w porządku korynckim. Dłuższe ściany boczne podzielone parami pilastrów na cztery przęsła, krótsze - na trzy przęsła. Pilastry pojedyncze przy pierwszych drzwiach od frontu, - w rogach łamane, W dole ścian pas cokołu z płasko gierowanymi piedestałami, na których ustawione pilastry. Belkowanie słabo gierowane nad parami pilastrów. W skrajnych polach dłuższych ścian i na osi krótszej ściany wewnętrznej - otwory drzwiowe w profilowanych obramieniach. Nad drzwiami prostokątne supraporty w postaci płycin z prostokątnym wypukłym wnętrzem o wklęsłych narożnikach. W środkowym przęsle półkola, gładka niszka w profilowanym, wysokim obramieniu zamkniętym łukiem odcinkowym z wygiętymi do wnętrza narożnikami, uzupełniona cienką prostokątną ramką, sięgającą belkowania z dwoma rogami obfitości wewnątrz. Nad niszą wygięta supraportka z cienkiej listewki. Podobne obramienie na osi środkowego *porte-fenêtre* w ścianie frontowej. W pozostałych polach dekoracja sztukatorska o motywie delikatnej girlandy z drobnych kwiatków wiszącej na wstążce z wplecionymi instrumentami muzycznymi. Na osiach bocznych przęsła na krótszej, wewnętrznej ścianie para ukrytych drzwi. Nad gzymsem płaska, szeroka faseta ozdobiona w rogach z motywem plectionki regencyjnej - w środkowych odcinkach z dodaną stylizowaną twarzą w wolutowym kartuszu. Posadzka kamienna szachownicowa w układzie diagonalnym w kolorze piaskowo-kremowym i szaro-niebieskim. Elementy wystroju sztukatorskiego białe, tło ściany - róż angielski, plafon - żółto-beżowy. Drzwi białe z połączoną neorokokową bordiurą na skrzydłach.



1. Miejscowość. . . <b>PULAWY</b> .....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) <b>PAŁAC</b> w zespole pałacowo-parkowym	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)  c.d. pkt 13, sytuacja.
2. Gmina . . <b>M. PULAWY</b> .....		
3. Województwo <b>LUBELSKIE</b> .....		

c.d. pkt 13.

Sala Gotycka – dziewięcioprzęsłowa hala o szerokiej, trójpłaszczyznowej nawie środkowej, na rzucie wydłużonego ośmioboku z parą mniejszych i niższych naw o trzech niemal kwadratowych przęsłach. Przęsła o sklepieniach gwiazdzystych, rozpięte na czterech wiązkowych filarach międzynawowych i półfilarach przysściennych. Filary połączone wzdłużnie w ostrołukowe arkady szerokimi profilowanymi gurtami spływającymi na boki filarów. Filary na niskich, graniastych cokołach kamiennych, powtarzających zasadniczy przekrój filarów ze słupkami, zakończonymi głowicami z dekoracją roślinną. W węzłach żeber sklepienia dekoracyjne zworniki. Skrajne partie nawy głównej w formie trójbocznych zamknięć z ostrołukowymi arkadami; od strony pd. zach. (w ryzalicie) wypełniające je wielkie ostrołukowe okna z dekoracją maswerkową, oszklone matowymi szybami, maskujące odmienną architekturę elewacji. Podobne okna w arkadach na zamknięciu naw bocznych. Od strony wnętrza trójboczne zamknięcie ze ślepym, trójlistnym maswerkem i wpisanym niższym łukiem, z wimpergą z kwiatonami i fialą. W łuku środkowym prostokątne drzwi do przedsionka. W ściennych arkadach naw bocznych analogiczna dekoracja. Na osiach czterech skrajnych arkad profilowane obramienia drzwi zamknięte łukiem Tudora, ozdobionym małą wimpergą kwiatonami z fialą w zwieńczeniu. Posadzka z drewnianych flizów w układzie diagonalnym. Ściany w kolorze żółtym, obramienia, arkady, filary i żebra sklepień białe, wysklepki w kolorze szaro-niebieskim.

D. kaplica prawosławna na drugim piętrze, w formie prostokątnej sali, o ścianach podłużnych podzielonych ślepymi filarówymi arkadami na cztery przęsła. Filary z korynckimi pilastrami na piedestałach, podtrzymującymi pełne belkowanie, obiegające ściany sali. Ostatnia para arkad oddzielona dodatkowym zdwojonym pilastrzem z małym uskokiem gzymsu. Ściana pd. zach. z podziałem pilastrzym na trzy prostokątne przęsła z oknami na osiach. Na ścianie przeciwległej środkowe przęsło z arkadą o zdwojonych pilastrach, z prostokątnym oknem w polu arkady. W trzech skrajnych arkadach dłuższych ścian otwory drzwiowe. Łuki arkad ozdobione archiwoltami na impostach. Przyłącza arkad z dekoracją o motywie wieńców laurowych. Dekoracja fryzu z symetrycznych wici z palmetami na osiach pilastrów. Sufit z gładką faseta w kształcie sklepienia zwierciadlanego, oddzielony szeroką, dwudzielną ramą, złożoną z dwóch kwadratowych ram, zdobionych profilowaną listwą - od strony pd. zach. z wicią akantową. W rogach ramy ozdobne narożniki o motywie stylizowanego pędu akantu. W centrum każdej z ram rozeta o bogatej dekoracji z motywami roślinnymi. Elementy architektury i sztukaterie pomalowane na białe, tło ścian, faseta i plafon w kolorze oliwkowym. Drzwi białe, wielopłycinowe z romboidalnymi rozetkami w centrum płycin. Posadzka z klepek.

Sala z kolumnami (czytelnia), na rzucie kwadratu z usytuowanym centralnie wieńcem dwunastu kolumn doryckich stojących wprost na podłodze (plinty drewniane), podtrzymujących krąg belkowania, pozbawionego architrawu. Pas belkowania o tym samym profilu w zwieńczeniu ścian sali. W centrum sufitu rozeta. Sala pomalowana na białe.

Sala Balowa na rzucie prostokąta o proporcjach dwóch kwadratów, ze ścianami podzielonymi parami pilastrów korynckich; dłuższe boki na siedem przęseł, krótsze na trzy. Pilastry o kanelowanych trzonach, stojące na gierzowanych odcinkach cokołu wokół ścian, podpierają pełne belkowanie z gładkim fryzem i wyladowanym gzymsem z modylionami. Sima gzymsu z rzędem małych antefiksów. W polach przęseł na boku pn. zach. i pd. zach. prostokątne wnęki z oknami, w krótszej ścianie od pn. wsch. w skrajnych przęsłach obramienia drzwi, w ścianie pd. wsch. analogiczne obramienia w obu skrajnych przęsłach i środkowym – przy pd. rogu z drzwiami, środkowy otwór zamurowany, za portalem przy wsch. rogu ukryte okno. Na trzeciej osi od wsch. narożnika mniejsze obramienie z półokrągłą niszą. Węgry i nadproże obramienia zdobione listwą z motywem listków i kwiatów akantu. W górnych rogach kwadratowe rozetki, nad którymi płaskie konsolki i mało wysunięty gzyms z drobnym kostkowaniem. Płaska Szeroka faseta podzielona parzystymi pasami na osiach pilastrów połączonych szerokim, profilowanym pasem. Sufit z trzema rozetkami na linii środkowej. Posadzka flizowa z płytek drewnianych i klepek w układzie diagonalnym. Elementy dekoracji architektonicznej w kolorze białym, płaszczyzny ścian i sufitu w kolorze złamanej zieleni.

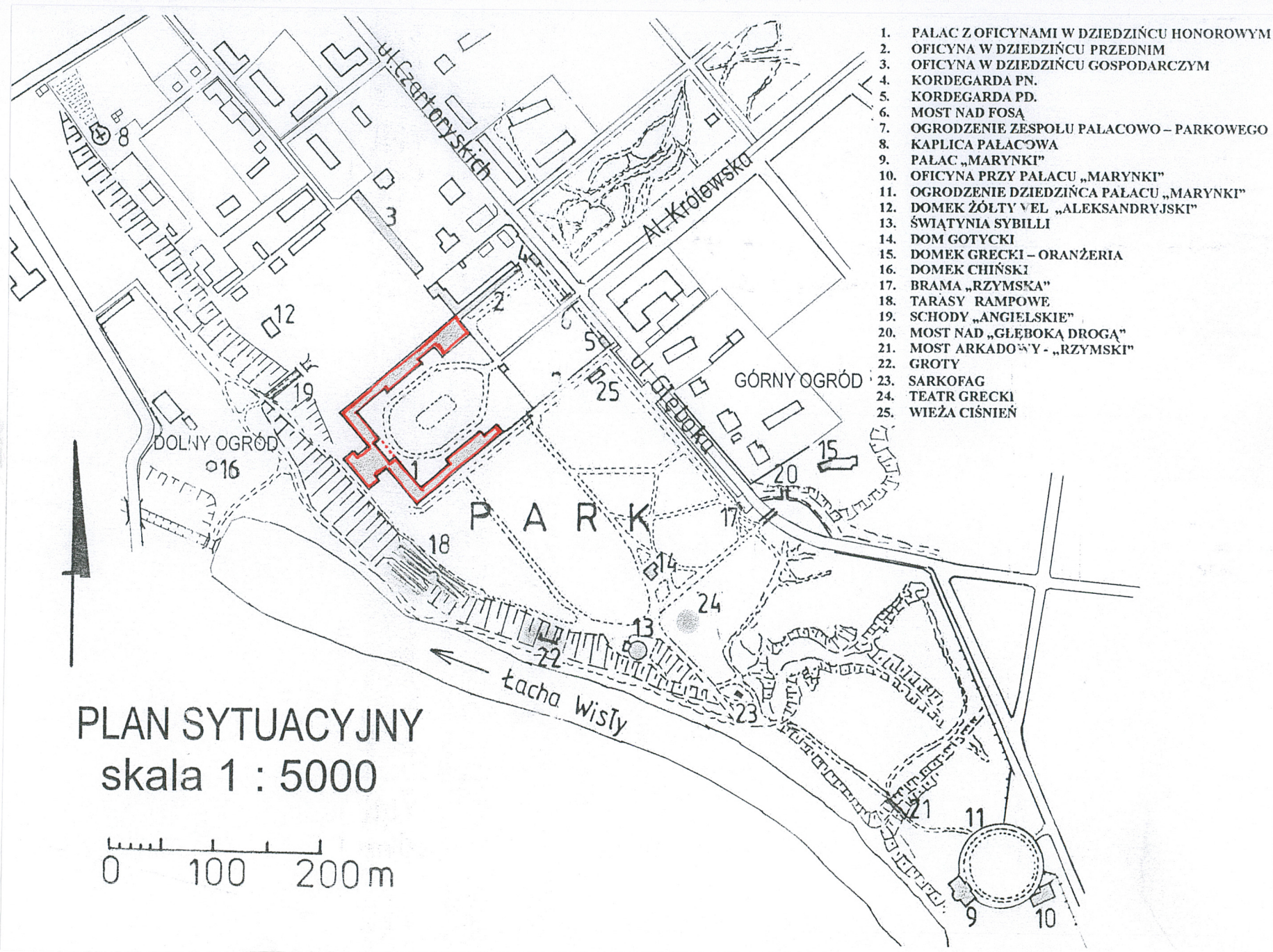
**Wyposażenie:** W sali Gotyckiej trzy neogotyckie (nowe) żyrandole, żyrandole kryształowe w Sali Kamiennej (jeden) i Balowej (trzy), w d. kaplicy prawosławnej dwa żyrandole bez określonych cech stylowych.

**Instalacje:** c. o., wod.-kan., elektryczna, gazowa, telefoniczna, sieć teletransm. (komputer.), odgromowa.

Wkładkę założył: ..... **Roman Zwierzchowski** 12. 2003  
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: ..... **WUOZ Lublin**







1. Miejscowość... **PULAWY** .....

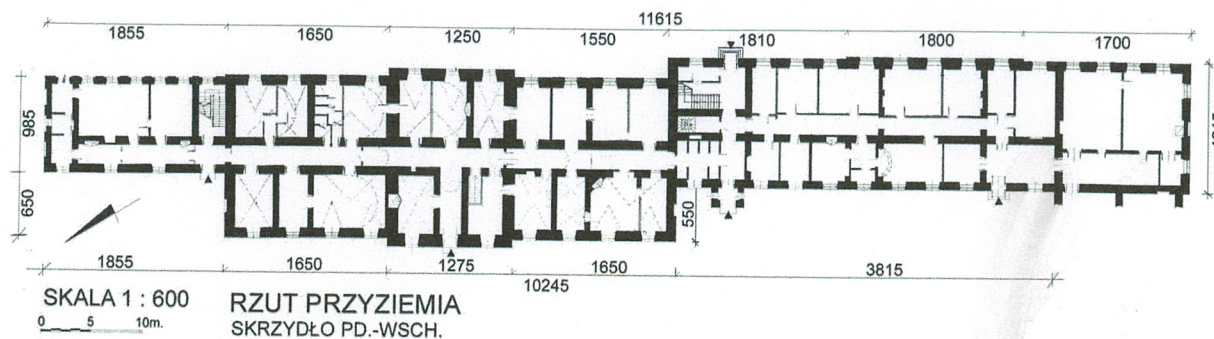
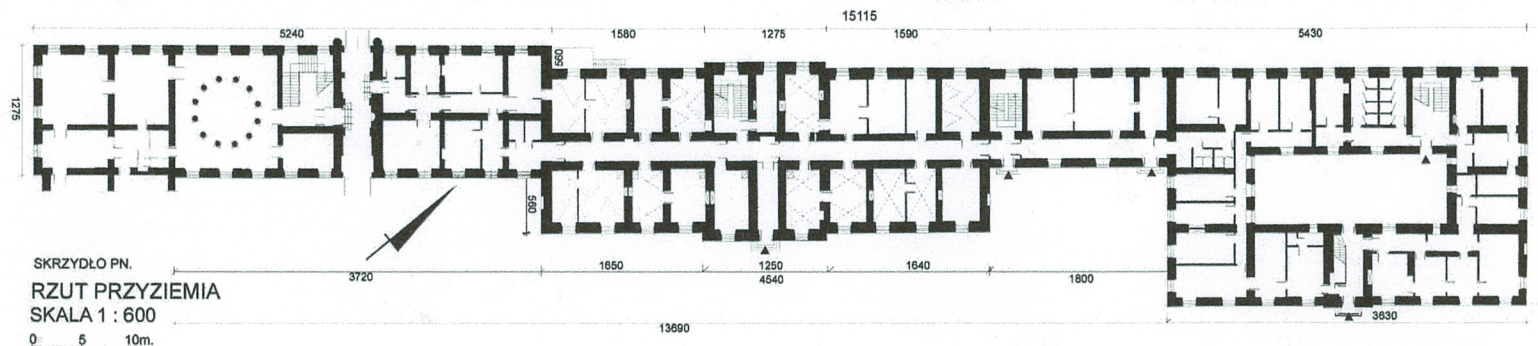
2. Gmina... **M. PULAWY** .....

3. Województwo... **LUBELSKIE** .....

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)  
**PAŁAC**  
w zespole pałacowo-parkowym

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

Rzuty, fotografie.



Fragment elewacji wsch. ramienia z ryzalitem.

Wkładkę założył: **Roman Zwierzchowski 12. 2003** .....

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: **WUOZ Lublin** .....





Elewacja tylna korpusu głównego



Zach. fragment elewacji skrzydła pn. zach.  
od strony dziedzińca.



Pn. fragment elewacji skrzydła pn. zach.  
od strony dziedzińca.



Wsch. fragment elewacji skrzydła pd. wsch.  
od strony dziedzińca.



1. Miejscowość. <b>PULAWY</b> .....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) <b>PAŁAC</b> <b>w zespole pałacowo-parkowym</b>	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)  <b>Fotografie.</b>
2. Gmina ... <b>M. PULAWY</b> .....		
3. Województwo ... <b>LUBELSKIE</b> .....		



Elewacja boczna (pn. zach.) korpusu.



Elewacja boczna (pd. wsch.) korpusu z fragm. skrzydła.

Elewacja tylna pn. zach. ramienia ze ścianą szczytową skrzydła  
pn. zach. w widoku od zach.

Wkładkę założył: ..... **Roman Zwierzchowski** 12. 2003  
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: ..... **WUOZ Lublin**





Fragment elewacji skrzydła pn. zach.  
z bramą od strony dziedzińca bocznego.



Elewacja pierwszego segmentu skrzydła  
pd. wsch. od strony parku.



Elewacja pierwszego segmentu skrzydła  
pn. zach. od strony dziedzińca bocznego.



Elewacja końcowej partii skrzydła pn. wsch. od strony parku.



1. Miejscowość . . . <b>PULAWY</b> .....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) <b>PAŁAC</b> w zespole pałacowo-parkowym	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)  <b>Fotografie.</b>
2. Gmina . . . <b>M. PULAWY</b> .....		
3. Województwo . . . <b>LUBELSKIE</b> .....		



Elewacja boczna i szczytowa ostatniego członu skrzydła  
pd. wsch. od strony parku.



Elewacja z końcowym fragm. skrzydła pn. zach.  
od strony dziedzińca bocznego.

Roman Zwierzchowski 12. 2003

Wkładkę założył: .....

(imię, nazwisko, data)

WUOZ Lublin

Miejsce przechowywania negatywów: .....





Wnętrze głównej klatki schodowej.



Wnętrze sieni głównej w korpusie pałacu



Wnętrze sali w ryzalicie (*sala terrena*) na parterze korpusie pałacu



Dolna część schodów głównej klatki schodowej.



Górna część schodów głównej klatki schodowej



1. Miejscowość. . . <b>PULAWY</b> .....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) <b>PAŁAC</b> w zespole pałacowo-parkowym	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)  <b>Fotografie.</b>
2. Gmina . . <b>M. PULAWY</b> .....		
3. Województwo . . <b>LUBELSKIE</b> .....		



Fragment wspornika podestu schodów  
głównej klatki schodowej.



Sala Kamienna . Widok od strony dziedzińca.



Sala Kamienna . Widok w kierunku pn.

Wkładkę założył: . . . **Roman Zwierchowski** 12. 2003  
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: . . . **WUOZ Lublin** .....





Sala Kamienna.  
Dekoracja sztukatorska w środkowej części fasety



Sala Kamienna. Sztukateria w polu między parami pilastrów.



Sala Kamienna. Sztukateria w polu między parami pilastrów.



Sala Kamienna. Drzwi z obramieniem.



1. Miejscowość. . . <b>PULAWY</b> .....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) <b>PAŁAC</b> <b>w zespole pałacowo-parkowym</b>	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)  <b>Fotografie.</b>
2. Gmina . . <b>M. PULAWY</b> .....		
3. Województwo . <b>LUBELSKIE</b> .....		



Sala Gotycka. Widok od wejścia.



Sala Gotycka. Fragment ściany bocznej .

Wkładkę założył: ..... **Roman Zwierzchowski** 12. 2003 .....  
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: ..... **WUOZ Lublin** .....





Sala Gotycka. Zamknięcie nawy głównej od strony pn. wsch.



Dawna kaplica prawosławna. Widok w kierunku wsch.



Dawna kaplica prawosławna. Widok w kierunku pd. zach.



Dawna kaplica prawosławna. Fragment wystroju architektoniczno - sztukatorskiego ścian.



1. Miejscowość. . . <b>PULAWY</b> .....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) <b>PAŁAC</b> w zespole pałacowo-parkowym	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)  <b>Fotografie.</b>
2. Gmina . . <b>M. PULAWY</b> .....		
3. Województwo . <b>LUBELSKIE</b> .....		



Dawna kaplica prawosławna. Fragment dekoracji sztukateryjnej na suficie.



Dawna kaplica prawosławna. Rozeta na suficie.



Drzwi kaplicy prawosławnej.

Wkładkę założył: . . . **Roman Zwierchowski** . . . **12. 2003** .....

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: . . . **WUOZ Lublin** .....





Czytelnia biblioteki (Sala Kolumnowa). Widok w kierunku wsch.



Widok ogólny Sali Balowej.



Sala Balowa. Obrazienie drzwi .



1. Miejscowość. . . <b>PULAWY</b> .....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) <b>PAŁAC</b> w zespole pałacowo-parkowym	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)  <b>Fotografie.</b>
2. Gmina . . <b>M. PULAWY</b> .....		
3. Województwo . <b>LUBELSKIE</b> .....		



Sala Balowa. Fragment narożny gzymsu.



Boczna klatka schodowa w pd. segmencie skrzydła pd. wsch.



Widok na korytarz pierwszej oficyny w pn. zach. skrzydle z ostatniego pomieszczenia zach. segmentu.

Wkładkę założył: ..... **Roman Zwierzchowski** ..... **12. 2003** .....

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: ..... **WUOZ Lublin** .....